

11. Акопов Г.В. Социальная психология образования : учеб.-метод. литература / Г.В. Акопов. – М. : Флинта, 2000. – 296 с.

12. Психологія праці та професійної підготовки особистості : навч. посіб. / Г.О. Балл, М.В. Бастун, В. Гордієнко та ін. – Хмельницький : Універ, 2001. – 330 с.

13. Абдуллина О.А. Общепедагогическая подготовка учителя в системе высшего педагогического образования : для пед. спец. высш. учеб. заведений / О.А. Абдуллина. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Просвещение, 1990. – 141 с.

ГЛАЗКОВА Н.О.

ПРОЕКТНА ТЕХНОЛОГІЯ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Вимоги часу й розпочата радикальна реформа системи освіти в Україні, відмова від авторитарного стилю навчання на користь особистісно орієнтованого підходу, на застосування методів, які сприяють розвитку творчих здібностей особистості з урахуванням індивідуальних особливостей учасників навчального процесу й спілкування, актуалізує проблему пошуку ефективних підходів до вивчення іноземних мов.

Одним із таких методів, що суттєво збагачує навчальний процес нашої сучасної школи, є метод навчальних проєктів, використання якого змінює традиційний підхід до навчання учнів.

В українській освіті найбільш поширений репродуктивний підхід. Від учня вимагають тихо (тобто досить пасивно) поводити себе на уроці, уважно слухати й записувати пояснення вчителя, а потім під час опитування або на іспиті пригадати та повторити їх.

Майже виключним джерелом знань у цьому разі для учнів є вчитель. Як джерело інформації можна використовувати також підручник, але в деяких випадках, навіть у застосуванні підручника, необхідність відпадає, якщо він з деяких причин не “влаштовує” вчителя, котрий бере на себе все викладення матеріалу. Метою навчання за таким підходом є засвоєння учнями деякої суми знань, вмінь та навичок. Природно, що навчання набуває теоретичного характеру. Така модель навчання в світі має назву “навчання, в центрі якого знаходиться вчитель”.

У багатьох країнах світу зазначений підхід давно вважається застарілим. У ньому вбачають пряму причину зменшення інтересу школярів і студентів до навчання, зменшення результативності й ефективності навчання в цілому. Окрім того, важливим є аспект, за яким орієнтування на теоретичні знання веде освітній процес у бік від вимог реальності, підготовки до життя за умов реального суспільства, подальшої роботи випускника за обраною професією.

Іншим, протилежним репродуктивному навчанню, є підхід, у якому акцент перенесено на самостійну активну навчальну діяльність учнів. Вчитель здійснює лише “підтримку” цієї діяльності, тобто забезпечує матеріалами й опосередковано управляє нею, ставить перед учнями проблеми. Така модель навчання має назву “навчання, в центрі якого знаходиться учень”. Але вчитель не є виключним центром навчання, джерелом знань та

інформації. В основу такого навчального процесу закладено співробітництво та продуктивне спілкування учнів, спрямоване на спільне розв'язання проблем, формування здібностей виділяти важливе, ставити цілі, планувати діяльність, розподіляти функції, відповідальність, критично міркувати, досягати значущих результатів. В українській педагогіці такий підхід пов'язують з використанням проблемного та проектного методів навчання, у яких навчальну діяльність учнів спрямовано на успішну роботу в умовах реального суспільства. Результатом навчання стає вже не засвоєння знань, вмінь і навичок, а формування основних компетентностей, які забезпечують успіх практичної діяльності [1].

Мета статті – теоретично обґрунтувати сутність, місце та значення методу проектів у навчальному процесі загальноосвітньої школи у світлі сучасних методологічних засад оволодіння іноземними мовами.

На сучасному етапі розвитку освіти проектна методика детально досліджується як зарубіжними, так і вітчизняними авторами: І. Бім, І. Зимньою, Т. Сахаровою, І. Чечель, L. Fried-Booth, T. Hutchinson, D. Phillips. Звернемося до поняття “проекування” (від. лат. *proiectus* – кинутий уперед). Говорячи про проєкування, слід відзначити, що ця категорія не є новою в педагогічній теорії. Вона виникла на початку ХХ ст. в американській школі, застосовувалася у вітчизняній дидактиці (зокрема в 1920–1930-х рр.). Останнім часом цьому методу приділяється значна увага в багатьох країнах світу. Спочатку його називали методом проблем і пов'язували з ідеями гуманістичного напрямку у філософії та освіті, розробленими американським філософом і педагогом Дж. Дьюї. Він пропонував будувати навчання на активній основі, за допомогою цілеспрямованої діяльності учня, пов'язуючи з його особистісною зацікавленістю саме в цьому знанні. Вперше у вітчизняній педагогіці актуальність цієї проблеми вивчав А. Макаренко, який у результаті своєї новаторської педагогічної діяльності дійшов висновку про проєкування особистості як суб'єкта педагогічної праці. Таку думку не раз висловлював В. Сухомлинський, багатогранну педагогічну спадщину якого проймає ідея проєкування людини. Визначення сутності проєкування як педагогічного явища є досить складним, бо надзвичайно складними і багаточінними є система проєкування і сам педагогічний процес [2–6].

Проекування в загальному його розумінні – це науково обґрунтована побудова системи параметрів майбутнього об'єкта або якісно нового стану існуючого проекту, прототипу передбачуваного або можливого об'єкта, стану або процесу. Проекування – особливий тип інтелектуальної діяльності, відмінною особливістю якого є перспективна орієнтація, практично спрямоване дослідження [4, с. 21].

Робота за методом проектів передбачає постановку певної проблеми й наступне її розкриття, розв'язання, з обов'язковою наявністю ідеї та гіпотези розв'язування проблеми, чітким плануванням дій, розподілом (якщо розглядається групова робота) ролей, тобто наявністю завдань для кожного учасника за умов тісної взаємодії, відповідальності учасників проєк-

ту за свою частину роботи, регулярне обговорення проміжних кроків та результатів. Метод проектів є ефективним у тому випадку, коли в навчальному процесі поставлено певне дослідницьке, творче завдання, для розв'язання якого потрібні інтегровані знання з різних галузей, а також застосування дослідницьких методик (наприклад, дослідження демографічних або економічних проблем у різних регіонах світу, створення серії репортажів з різних регіонів за однією з проблем, які б розкривали певну тему, зокрема, вплив кислотних дощів на навколишнє середовище або розміщення різноманітних галузей промисловості в різних регіонах тощо).

Проектна форма педагогічної діяльності ефективна лише в контексті загальної концепції навчання й виховання. Вона передбачає відхід від авторитарних і репродуктивних методів навчання, вимагає обміркованого й обґрунтованого поєднання з різними методами, формами та засобами навчання, є однією з чималої кількості інноваційних розробок в українській освіті.

Навчання іноземної мови потребує особистісно орієнтованого підходу більше, ніж будь-який інший предмет. Мовлення учня – це засіб вираження його індивідуальних почуттів, емоцій, поглядів. Головна ідея цього методу ґрунтується на навчанні учнів через їхню дослідницьку діяльність і стимулювання їхніх особистісних інтересів, формування самостійності, вміння логічно мислити, бачити проблему, приймати рішення, отримувати та використовувати інформацію.

Проектні технології мають певні переваги: одночасне поєднання індивідуальної та колективної діяльності, можливість самореалізації, робота в команді; реалізація вікових потреб у самостійній і практичній діяльності; оцінювання результатів, їх суспільна значущість; можливість бачити результати своєї діяльності; можливість застосування в процесі роботи над проектом сучасних технологій учителями та учнями; використання всесвітньої мережі Інтернет; використання різноманітних форм взаємодії, в тому числі інтерактивних, що дає змогу практично реалізовувати педагогіку співробітництва; глобалізація освітнього процесу, націлення на конкретний результат; можливість реальної міжпредметної інтеграції; нові можливості для неформального контролю за рівнем досягнень учнів.

Спираючись на власний досвід роботи, ми вважаємо, що на уроках англійської мови можуть бути використані такі типи проектів: інформаційні та дослідні (письмові доповіді, класна вистава), оглядові проекти (класні вистави, що супроводжуються повідомленнями, фотографіями, схемами, різноманітними доповідями оглядового характеру), production project (випуск стіннівок, постановка п'єси), організаційні проекти, проекти-презентації (організація роботи англійського клубу, проведення вечорів, КВК, інсценування п'єси тощо).

Метод проектів за способом організації може бути: індивідуальним, парним або груповим. Останні частіше за все використовують на практиці. У цьому разі необхідно правильно, з методичного погляду, організувати діяльність учнів у групах, роль педагога є особливо важливою. Учитель є

координатором проектної діяльності учнів, проте значно зменшується його керівна роль: учитель виступає в ролі консультанта, помічника, надає за необхідністю індивідуалізовану допомогу учням, стимулює та підтримує процеси активного, усвідомленого навчання.

Груповий метод проектів має такі правила та принципи: усі члени команди рівні; усі члени групи отримують задоволення від спілкування, бо вони виконують завдання разом; усі повинні виявляти активність та зробити певний внесок у спільну справу; відповідальність за кінцевий результат – на всіх членах команди.

Групи учнів формуються з урахуванням психологічної структури, при цьому в кожній групі є сильний учень, середній та слабкий. Група обирає одне завдання, але під час його виконання відбувається розподіл завдань. Кожен учень отримує самостійну ділянку для роботи в проекті.

У процесі виконання проекту учні розуміють, що від успіху кожного залежить успіх усього проекту, тому кожен учень активно працює, шукаючи нову інформацію. Працюючи над проектом, учні вчаться працювати в “команді”, відповідально ставитися до виконання своєї ділянки роботи, оцінювати результати своєї праці та праці своїх товаришів, а це є великим стимулом до активного засвоєння знань.

Вважаємо за доцільне висвітлити методичні аспекти організації роботи за проектною технологією. У власній педагогічній практиці ми організуємо подібну роботу поетапно.

Перший етап – підготовчий: вибір та обговорення теми проекту, формулювання проблеми, ознайомлення з новим мовленнєвим матеріалом, його автоматизація, розробка структури проекту, обговорення кінцевого продукту та способу його презентації, формування груп та вивчення їх індивідуальних особливостей, інтересів, життєвого досвіду.

Другий етап – організація роботи: збір інформації (читання текстів, робота з довідниками, інтерв'ювання, анкетування); обговорення першої зібраної інформації, перших результатів у групах, обговорення її в класі.

Третій етап – проміжний контроль: обговорення способу оформлення проекту, його документування.

На цьому етапі учням пропонується також виготовити плакат, буклет, афішу, альбом із невеличкими текстами, малюнки, фото за обраною темою. Наприклад, під час вивчення теми “Їжа”, учні отримують завдання виготовити рекламний буклет улюбленої страви. Цей вид діяльності дуже подобається учням. Вони кажуть, що вони мають змогу більше спілкуватися зі своїми товаришами, побачити таланти однокласників.

Четвертий етап – власне презентація: обговорення в групах способів презентації проекту, документування проекту, презентація проекту.

Під час захисту проекту учителям необхідно звернути увагу на: якість матеріалу, його композицію; глибину вивчення проблеми; застосування знань з інших предметів; активність кожного учасника проектування; колективний характер прийнятих рішень; характер спілкування та взаємодопомоги в групі; вміння учнів аргументувати, робити висновки; куль-

туру мовлення; естетичність оформлення результатів проекту; вміння відповідати на запитання опонентів.

П'ятий етап – підбиття підсумків: обговорення проекту; оцінювання.

Актуальним питанням проектної методики є контроль за діяльністю учнів та її оцінювання. Необхідно оцінювати як процес, так і результат. Слід використовувати як поточний, так і підсумковий контроль. Перерахуємо загальні вимоги до оцінювання роботи за методом проектування: наявність вагомої в науковому, творчому, пошуковому плані проблеми, яка вимагає вирішення; практична, теоретична, пізнавальна вагомість результатів; самостійна (індивідуальна, парна, групова) діяльність учнів на уроці; моделювання складових проекту (вказати поетапні результати та розподіл ролей); використання пошукових методів: визначення проблеми, завдань, їх вирішення, висунення гіпотези, обговорення методів пошуку; оформлення кінцевих результатів; аналіз отриманих даних.

Наведемо зразки завдань для проектних робіт:

1. “Книга погоди” (“A Weather Book”). Діти виготовляють картки, де схематично зображують різні види погоди, складають ці картки в конверти, які наклеюють на спеціальні зошити або блокноти – “книги погоди”. Під час уроку усно з'ясовується, яка погода надворі за допомогою карток (учні розкладають відповідні картки на парті, а вчитель – на дошці) і фіксується опис погоди в “книгах”.

2. Проект “Навчаємось вчитися” (“Learning to Learn”) з практичними ідеями та порадами щодо роботи над мовою (вивчення слів, правил, робота зі словниками та посібниками, читання оригінальної літератури, підготовка до іспитів тощо). Результати такої роботи оформлюються у вигляді яскравих пам'яток.

3. Анкетування, інтерв'ю, дослідження на тему, що вивчається. Результат такої роботи оформлюється у вигляді таблиць з висновками та постерів) (survey, quiz).

4. Аудіоекскурсія по місту (створення сценарію, запис на касету тексту екскурсії, прослуховування касети однокласниками).

5. Проектні роботи, які стосуються тем “Я, моя родина, мої друзі”, “Учень та його оточення”, “Зовнішність”:

– розповідь про себе з опорою (для учнів початкового та середнього етапу навчання), де опора виготовляється у вигляді шестикутників, складених у своєрідну “квітку”, де на кожній “пелюстці” учень має розкрити певне питання (своє ім'я, вік, місце проживання, школа, шкільні друзі, домашні тваринки, уподобання тощо);

– “Родинні дерева”.

6. Досить цікаві проектні роботи, які мають вигляд рекламних постерів (планування вечірки, реклама гуртків або клубів за інтересами, рекламні постери до фільмів тощо).

7. “Різні види проектних робіт до теми “Їжа та продукти” (“Здорова їжа”, “Сплануй обід”, “Мій улюблений рецепт” тощо).

Висновки. Отже, метод проектів – це засіб реалізації особистісно орієнтованого навчання, яке спрямоване на розвиток учня. Через співпрацю учня з іншими учнями покращується мотивація навчання, зникає напруження, підвищується віра в успіх. Результати цієї технології такі: міцне та глибоке засвоєння знань, підвищений рівень самостійної роботи учнів, високий рівень науковості в знаннях учнів, вміння працювати в групі, проводити групове обговорення, згуртування дитячого колективу, мотивація колективних досягнень.

Література

1. Бим И.Л. Некоторые актуальные проблемы современного обучения иностранным языкам / И.Л. Бим // Иностранные языки в школе. – 2001. – № 4. – С. 5–8.
2. Зимняя И.А. Проектная методика обучения английскому языку / И. Зимняя, Т.И. Сахарова // Иностранные языки в школе. – 1991. – № 3. – С. 9–15.
3. Моисеева О.М. Опыт проектного обучения иностранному языку в средней школе (на материале фр. языка) : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / О.М. Моисеева ; Моск. пед. гос. ун-т им. В.И. Ленина. – 1994. – 16 с.
4. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования : учеб. пособие для студентов пед. вузов и системы повышения квалификации пед. кадров / Е.С. Полат, М.Ю. Бухаркина, М.В. Моисеева, А.Е. Петров. – М. : Академия, 2000. – 272 с.
5. Fried-Booth Diana L. Project Work / Diana L. // Fried-Booth. – Oxford University Press, 1986. – 89 p.

ГРОХОВА Г.П.

УМІННЯ ТА ЯКОСТІ ОСОБИСТОСТІ ПРИ ФОРМУВАННІ РЕКРЕАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ

Встановлено, що умови сучасного життя, зокрема, впровадження нових технологій, механізація й автоматизація виробничих процесів, прискорили загальний режим життя, різко збільшивши кількість емоційного та розумового напруження. Виникла небезпека фізичної детренованості, яка неухильно знижує опірність організму до негативного впливу зовнішнього навколишнього середовища. Теорія фізичної рекреації сформована на стику різних наукових дисциплін, оскільки вона покликана досліджувати рухову діяльність у вільний час з урахуванням інтересів, потреб, мотивів людини. У процесі рекреації можуть здійснюватися найрізноманітніші аспекти дозвіллевої діяльності: культурно-освітня, творча, розважальна, суспільна робота [1].

Аналіз останніх досліджень та публікацій показує, що в процесі діяльності формуються певні уміння. Так, у процесі фізкультурно-рекреативної діяльності формуються рекреативні уміння.

Мета статті – теоретично обґрунтувати рекреативні вміння та якості, які формуються під час занять фізкультурно-рекреативною діяльністю.